

כבוד

כתבי הקודש

זה בידיים שלך!

- מהדורה ראשונה -

כל יהודי יודע כי שמות קודש וציטוטים של דברי תורה
הינם קדושים, ואסור להביאם לידי ביזיון ומחיקה.

עם זאת, מחמת חוסר שימת לב, ישנם המשתמשים
בציטוטי פסוקים, דברי חז"ל ואף אזכרת שמות קודש
בדברי חול, כמו: פרסומות, מכתבי התרמה ותודה,
הזמנות לאירועים ושמחות, הודעות להורים ממוסדות
החינוך, ניירת משרדית, כרטיסי ביקור, שכפולים
מחברות וספרי חול וכדו'. אשר סופם להתגלל בביזיון
באשפה ומיחזור, והתורה חוגרת שק.

חשוב לדעת כי ברוב המקרים ניתן לפוטרם מגניזה
בשינוי קל, ובכך למנוע את המכשול בקלות.

בקובץ שלפניך מופיע קיצור הלכות בשפה פשוטה
וברורה, על האפשרויות המותרות בפרסומים השונים.

תקציר הלכתי

א. שמות הקודש

שולחן ערוך:

שמות שהבורא יתברך נקרא בהם אסור למוחקם, אף לא חלק מאותיותיהם. וכן אסור לכותבם במקום שעלול להגיע לידי בזיון. ואלו הם בשינוי לשון: הוי-ה, ק-ה, אדנות, ק-ל, א-לוק, א-לקי, א-לקים, שקי, צבקות, אקי-ה.

כיצד נזכיר שם השם באופן שאינו טעון גניזה?

מפאת הזהירות הרבה שמקפיד כלל ישראל בשמות הקודש, נהגו להזכיר את שמו של ד' יתברך בכינויים ורמזים, שאין בהם חשש אף אם יגיעו לידי ביזיון. כגון:

הקב"ה* | בס"ד* * - נוצר כדי להחליף את ב"ה, שיש אומרים שאין להביאו לידי ביזיון | ד' (במקום ה') | השם | השי"ת (במקום הי"ת) | בה"ש (במקום ב"ה), איה"ש (במקום אי"ה), בעזה"ש (במקום בעז"ה) - הוספת האות ש' הופכת לקיצור של המילה יהשם' | א-לוקים | ק-ל

* הקדוש ברוך הוא **בסייעתא דשמיא

הפרדה בין אותיות שם השם על ידי קו (כגון: ק-ל כאשר במקום האות ק' כתובה האות א'), מחלוקת אם מועיל לפטור מגניזה. אך לכל הדעות אין לזרקם בביזיון.

שמות קודש בתמונות ובפרסומות

תמונות עם שמות קודש, כגון: תמונות שצולמו בבתי כנסת ובקברי צדיקים, או תמונות של ספרי קודש וחפצי יודאיקה פתוחים, אין לפרסמן בניירת חול (עיתונים, עלוני צדקה, מקומונים...) הואיל וסופם להתגולל בביזיון. אלא אם כן מבצעים בגרפיקה הסתרה בשכבה. (ולא מחיקה, עקב מחלוקת הפוסקים האם וכיצד מותרת מחיקת שמות קודש במחשב). ואשרי הזוכה לכסות את שמות הקודש טרם צילומם.

ב. ציטוטים מתורה שבכתב (תנ"ך)

שולחן ערוך:

פסוק שלם או חלק מפסוק (בדרך כלל מ-3 מילים ומעלה), אף ללא הזכרת שם השם, אם יש בציטוט משמעות של פסוק, והכוונה לפסוק ולא למליצה וכדו' טעון גניזה. ואסור לכתבו במקום שעלול להגיע לידי בזיון.

כיצד נכתוב ציטוטים מתורה שבכתב, באופן שאינם טעונים גניזה?

אפשרות א' / שינוי לשון הפסוק

(כמובא בתוס' במסכת גיטין דף ו: ד"ה אמר רבי יצחק ע"פ הירושלמי. וכך נהגו הפייטנים בסליחות, קינות וזמירות שבת)

הואיל והתורה שבכתב נתנה ככתבה, לכן ביצוע שינוי מהותי בלשון הפסוק, פוטר אותו מקדושתו. ובתנאי שלא תשארנה 3 מילים ברצף, עם משמעות עצמית, ללא שינוי.

דוגמאות:

• שינוי סדר המילים בפסוק

דוגמא אחת: הפסוק: במקום אכתוב "עולם חסד יבנה" (תהלים פ"ט ח), נכתוב 'חסד עולם יבנה'.

דוגמא אפסוק שלם: במקום אכתוב "צד היום גלה צ', נחלה ונשמחה בו" (תהלים ק"ח כ"ג), נכתוב שינוי בשני חלקי הפסוק, וכך לא תשארה 3 מילים ברצף אלא שינוי. כגון: 'יום צד גלה צ', נשמחה ונחלה בו'.

• להפוך לשון יחיד לרבים ולהיפך

דוגמא: במקום אכתוב "טוב אי גוים פיר" (תהלים ק"ט ג"ב), נכתוב 'טוב אנו גוים פיר'.

• להפוך לשון עבר לעתיד ולהיפך

דוגמא: במקום אכתוב "אמת שלאתי אמת צ" (תהלים כ"ג), נכתוב 'אמת אלאל אמת צ'.

• להשמיש מילה או יותר, באופן שלא ניכרת משמעות של פסוק בציטוט שנשאר
לדוגמא: במקום אכתוב "ואדברתי איתך כמוך" (ויקרא י"ט י"ח). נכתוב 'ואדברתי איתך...' או '...
איתך כמוך'.

• להוסיף או להחליף תיבות חול בפסוק
לדוגמא: במקום אכתוב "חייך איתך לא פי דבכו" (משלי כ"ב ו'), נכתוב 'חייך איתך לא פי דבכו'.

אפשרות ב' / ניכר מתוכן העניין שאין הכוונה לפסוק

ציטוט חלק מפסוק ללא כוונה לדברי תורה, אלא לשם צחות לשון או לכוונה שונה
ממשמעות המקור, פוטר אותו מקדושתו. ובתנאי שכותבים חלק מפסוק ולא פסוק
שלם, ולא מציינים את המקור מהתנ"ך. (בחומרי דפוס - ולא בכתיבה ביד - הכוונה
לדברי תורה נקבעת לפי תוכן הדברים, ולא לפי כוונת שולח החומר להדפסה. יש
לשים לב שמדובר בהבחנות דקות).

דוגמאות:

• סיפור דברים - אין המטרה לכתוב דברי תורה, אלא לספר על דבר שאירע
לדוגמא: ספר יחזקאל הוסיף ארון הקודש בלילה 'שלא שגרים האלים' (תהלים כ"ג ז').

• הכוונה למליצה - הציטוט מובא בכוונה שונה ממשמעות הפסוק
לדוגמא: בלילית אמוצת אבא "נפלה עליה האש" (איכה ה' ט"ז). הנכתב במקור על חורבן
בית המקדש.

• הכוונה לצחות לשון - שימוש במילים היפות של הפסוק לברך את הזולת, או
לשבח על מעשיו הטובים, ואין הכוונה לדברי תורה
לדוגמא אברהם: בהרכת "ודסרתי מחרה מקרבך" (שמות כ"ח כ"ה).
לדוגמא אשכנז: "כבוד פירשתי לפני" (משלי א"א ז').

• לשון בני אדם - מילים שבני אדם משתמשים בהן, גם לולי לשון הפסוק
לדוגמא: "חודל צדקה וחסד" (משלי כ"א כ"א).

ג. ציטוטים מתורה שבעל פה

(משנה, גמרא, מדרש, הלכה, ברכות, תפילות, פירושים וביאורים)

שולחן ערוך:

ציטוט שלם או חלקי מתורה שבעל פה, אם יש בו משמעות בפני עצמו, אף אם שינה מהתיבות המקוריות, יש בו קדושה וטעון גניזה. (אף ללא הזכרת שם השם).

כיצד נכתוב ציטוטים מתורה שבעל פה, באופן שאינם טעונים גניזה?

אפשרות א' / השמטת חלק עיקרי מהציטוט

• הואיל ותורה שבעל פה ניתנה בעל פה, שינוי הלשון אינו מועיל לפטור ציטוט מקדושתו. על כן יש להשמיט חלק עיקרי מהציטוט, באופן שמי שאינו מכיר את הציטוט לא יבין את המשמעות. (אף שמי שמכיר את הציטוט יבין את המשמעות).

אברהם אבינו:

"וְכָל הַמִּצְוֹת... כִּי יִשְׂרָאֵל יֵצֵא מִמִּצְרָיִם" (שמות 15: 25). הוֹשִׁיעָה הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ מִיַּד אֲרָם מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ."

• כמו כן אפשר לסמן את מקומות ההשמטה בכוכביות, לפי מספר ההשמטות. ובתחתית העמוד להשלים את המילים החסרות.

אפשרות ב' / ניכר מתוכן העניין שאין הכוונה לדברי התורה

ציטוט דברי תורה ללא כוונה לדברי תורה, אלא לשם צחות לשון או לכוונה שונה ממשמעות המקור, פוטר אותו מקדושתו. בתנאי שלא מציינים את המקור בתורה שבע"פ. (בחומרי דפוס - ולא בכתיבה ביד - הכוונה לדברי תורה נקבעת לפי תוכן הדברים, ולא לפי כוונת שולח החומר להדפסה. יש לשים לב שמדובר בהבחנות דקות).

אברהם אבינו:

• סיפור דברים - אין המטרה לכתוב דברי תורה, אלא לספר על דבר שאירע

אברהם אבינו: "וְעַתָּה אֵלֹהֵינוּ אֲנִי מֵת וְלֹא יָדָעְתָּ מִיָּמַי" (שמות 15: 26). הוֹשִׁיעָה הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ מִיַּד אֲרָם מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ."

• מליצה - הציטוט מובא לכוונה שונה ממשמעותו

אברהם אבינו: "וְעַתָּה אֵלֹהֵינוּ אֲנִי מֵת וְלֹא יָדָעְתָּ מִיָּמַי" (שמות 15: 26). הוֹשִׁיעָה הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ מִיַּד אֲרָם מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ."

• צחות לשון - שימוש במילים היפות של חז"ל, ואין הכוונה לדברי תורה

אברהם אבינו: "וְעַתָּה אֵלֹהֵינוּ אֲנִי מֵת וְלֹא יָדָעְתָּ מִיָּמַי" (שמות 15: 26). הוֹשִׁיעָה הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ מִיַּד אֲרָם מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ."

• לשון בני אדם - מילים שבני אדם משתמשים בהן, גם ללא לשון חז"ל

אברהם אבינו: "וְעַתָּה אֵלֹהֵינוּ אֲנִי מֵת וְלֹא יָדָעְתָּ מִיָּמַי" (שמות 15: 26). הוֹשִׁיעָה הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ מִיַּד אֲרָם מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ."

ד. אפשרויות נוספות שלא מועילות בפסוק או בדברי חז"ל לפטרם מקדושתם

- כתיב מלא / חסר
- הפרדה בין האותיות עם קן מפריד כ-ז-ה
- כתיבת מילה תחת מילה, או ב' תיבות תחת ב' תיבות
- כתיבה בצורת קשת / עיגול
- הקפת כל אות או מילה במסגרת עגולה או מרובעת

ה. שימוש בדברי קדושה למטרות חולין

כתב אשורית

כתב אשורית (שכותבים בו ספרי תורה, תפילין ומזוזות), הואיל ובו ניתנה התורה, יש באותיותיו קדושה עצמית וסודות התורה. על כן אין לכתוב בו דברי חול, וכל שכן פרסומת מסחרית, או כל דבר שעתידי להיזרק בביזיון באשפה או במיחזור.

שימוש בדברי תורה למטרות חולין

אסור להשתמש בדברי תורה למטרות חול, כמו: קידום מכירות, או נתינת צביון קודש לפרסומים השונים, אף באופן שאינו טעון גניזה. הואיל והוא בזיון לתורה הקדושה.

לד"ח א:

א. "ואלא אמרם אן כנפי נשרים" (שמו"י ט"ז). כפרסום לחברת גופה.

ב. "משנכנס אדר מרבין בשמחה" (תענית כ"ט). ככותרת לאוצף של חברת מוצרי פורים.

(מותר לכתוב חלק מהציטוט, כל עוד אין לציטוט משמעות עצמית של דברי תורה.

לד"ח א: "משנכנס אדר מרבין..." או "מרבין בשמחה".

סילוף משמעות פסוקים

אסור לסלף משמעות של פסוקים או דברי חז"ל למטרות חולין, הואיל ויש בכך בזיון גדול לדברי הקדושה. והעושה כן גוערין בו.

לד"ח א: "ומתקנות אשורנו" ככותרת לאוצף של חברת כובעים. או "ודוורת כס" באוצף של דואר ושלחיות.

גניזה כללית

ע"ר

אכבודו של אורה

קבורה מיוחדת של ספרי תורה, תפילין ומזוזות

פינוי ישיר לכמויות גדולות מבתי כנסת, מוסדות, בתי דפוס, כריכיות ופרטיים

הצבת מתקני גניזה, איסוף וקבורה

רוצים להיות שותפים למהפכת הקודש?

- קבלו ללא עלות חומרי הסברה להפחתת כמויות הגניזה, קיימות מהדורות מיוחדות לצוותי הוראה, גרפיקה ופרסום.
  - אינדקס פרישים מה טעון גניזה ומה ניתן למחזר.
  - קיצור הלכות כיצד ניתן לפרסם ללא חשש גניזה.
  - קטלוג פסוקים נפוצים וחלופה הפושרת מגניזה.
- שילחו חומרים לביקורת מגניזה ללא עלות, תוך שמירה על החיסיון
- הזמינו שיעורי הלכה ופעילות הסברה בנושאי הגניזה (לבתי מדרש, מוסדות חינוך וצוותי גרפיקה).

דרכים ליצירת קשר:

טלפון 08-9740876 פקס 08-9741974 דוא"ל office@gniza.org.il

ספרים בהוצאת העמותה,

אנשי העמותה או בחנויות הספרים המובחרות:

'שימי בעקבות השמות'

ספר לילדים המחדיר בצורה חווייתית את הזהירות בכבודם של כתבי הקודש

'גניזת הקודש'

על הלכות גניזה וכבוד ספרים, מאת הר"ר יחזקאל פיינהנדרל שליט"א

כל המכיר את התורה ואוהב את ביאורו
לכרו רב כזה ובכא!

לשותפות ותרומות:

1800-800-346 (11)

לעמותה אישור מס הכנסה לעניין תרומות לפי סעיף 46.